

N:o 223.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen; gifven Stockholms slott den 20 maj 1910.

Under återopande af bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Albert Petersson.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer.

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål, som är afsedt för otuktigt bruk eller till att förebygga följder af konsumgånge; eller i skrift, som han utsprider, eller eljest genom tillkännagifvande för allmänheten till salu utbjuder eller själf eller genom annan till försäljning kringför dylika föremål; eller under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse däraf kommer, vare sig muntligen eller genom utspridande af skrift söker förleda till användande af föremål, som nu sagts, eller meddelar anvisning om sättet för deras användande; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å
Stockholms slott fredagen den 29 april 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greffe HAMILTON,
 greffe EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Petersson anförde:

»Under senaste tid hafva inom hufvudstaden framträdt vissa företeelser, hvilka synas innebära en allvarsam fara för allmän tukt och sedlighet. Här har uppstått en propaganda med syfte att i vidsträcktaste kretsar utbreda kännedom om s. k. preventiva medel och mana till deras användning. På offentliga möten inför skaror af män och kvinnor afhandlas dessa frågor, och agenter för försäljare af sagda medel ha vid mötena ett utmärkt tillfälle, som ej heller lämnats obegagnadt, att bland allmänheten sprida sina priskuranter och prospekter. Förkunnarna af dessa läror — utan känsla af ansvar vare sig mot det folk, de tillhöra, eller de skaror

af unga män och kvinnor, åt hvilka de utbjuda sina medel till förebyggande af sedeslöshetens vanliga följder — sprida öfver landet ett smygande gift, som kan moraliskt och fysiskt fördärfva en hel nation. Det synes mig uppenbart, att ett kraftigt ingripande i syfte att stäfja det onda i den mån ske kan är af nöden, och att hvad som kan göras, äfven bör göras snart, ty fara är i dröjsmål.

Gällande strafflag belägger i 18 kap. 13 § med straff utspridande af skrift, som sårar tukt och sedlighet, samt annan gärning, som sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer.

Visserligen torde det icke lida något tvifvel, att offentligt föredrag om preventiva medel, särskildt om det hålles inför en okritisk publik och innefattar öppen eller förtäckt uppmaning till deras användande, kan träffas af den angifna lagbestämmelsen och sålunda redan nu blifva bestraffadt. Men möjligt är ock, att föredrag med liknande innehåll kan klädas i den försiktiga form, att det faller utom de för straffbarhet nu i lag uppdragna gränser, äfven om faran för att andra däraf förledas till sedeslöshet må vara än så stor. Vidare torde ett utbudande till salu af preventiva medel, deras utställande för allmänheten och annonsering därom endast sällan ske på sådant sätt, att ansvar därför kan enligt gällande lag ifrågakomma. Men äfven ett dylikt offentligt utbudande innefattar otvifvelaktigt en fara för andras förförelse, som icke bör lämnas ur sikte och som tvifvelsutan är stor nog för att gälla såsom grund för ett med straffhot förenadt förbud mot dylikt offentligt salubjudande eller utställande.

I flere utländska lagstiftningar, bland dessa den tyska, danska och norska, hafva meddelats mer eller mindre vidtgående straffbestämmelser, direkt riktade mot spridande bland allmänheten af preventiva medel; och vår lagstiftning lär ej heller längre kunna undvara dylika stadganden.

Bestämmelser i den af mig angifna riktning torde lämpligen böra upptagas i 13 § af 18 kap. strafflagen.

Straffet för de förseelser, som de ifrågasatta bestämmelserna afse, lär böra blifva det samma som för öfriga, i sagda lagrum angifna förseelser, men strafflatituden torde böra så ändras, att den i lagrummet nu stadgade tidsbegränsningen för fängelsestraffet bortfaller.

I öfverensstämmelse med hvad jag sålunda anført har jag låtit inom justitiedepartementet utarbete *förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.*»

Föredraganden uppläste därefter nämnda lagförslag, af den lydelse bilagan vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att då den mening icke torde sakna anhängare, att en lagstiftning af ifrågavarande beskaffenhet skulle kunna medföra fara för ökad utbredning af smittosamma könssjukdomar, medicinalstyrelsen äfvensom den af Kungl. Maj:t tillsatta kommitté för afgifvande af utlåtande och förslag rörande åtgärder för motarbetande af de smittosamma könssjukdomarnas spridning måtte anbefallas att skyndsammast afgifva underdånigt utlåtande öfver förslaget.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle utdrag af protokollet expedieras till medicinalstyrelsen och förutnämnda kommitté.

Ur protokollet
Erik Ölander.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 13 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse. Lag samma vare, om man genom annan gärning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse däraf kommer.

Där någon offentligen utställer eller förevisar föremål, som är afsedt för otuktigt bruk eller till att förebygga följder af konsumgänge; eller genom offentligt tillkännagifvande till salu utbjuder eller själf eller genom annan till försäljning kringför sådana föremål; eller offentligen, vare sig muntligen eller genom utspridande af skrift, söker förleda till användande af föremål, som nu sagts, eller meddelar anvisning om sättet för deras användande; varde, ändå att gärningen ej är sådan, som i 1 mom. sägs, dömd efter ty där stadgas.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott fredagen den 6 maj 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 grefve HAMILTON,
 grefve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Petersson anmälde, att från medicinalstyrelsen samt från kommittén för afgifvande af utlåtande och förslag rörande åtgärder för motarbetande af de smittosamma köns-sjukdomarnas spridning inkommit de genom utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden för den 29 sistlidne april infordrade underdåniga utlåtanden öfver det inom justitiedepartementet upprättade förslaget till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen; varande dessa utlåtanden af den lydelse bilagor vid detta protokoll utvisa.

Föredraganden hemställde härefter, att lagrådets utlåtande öfver berörda förslag måtte, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmäler, genom utdrag af protokollet inhämtas.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall.

Ur protokollet
Israel Myrberg.

Bil. A.

Till Konungen.

Genom utdrag af protokollet öfver justitiedepartementens ärenden i statsrådet den 29 april 1910 har medicinalstyrelsen erhållit nådig befallning att afgifva underdånigt utlåtande öfver bifogadt förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kapitlet 13 § strafflagen.

Till fullgörande af den nådiga befallningen får medicinalstyrelsen i underdånighet anföra följande.

Det motiv, som i justitieministerns anförande till ifrågavarande statsrådsprotokoll åberopats för inhämtande af medicinalstyrelsens utlåtande i frågan, är, »att den mening icke torde sakna anhängare, att en lagstiftning af ifrågavarande beskaffenhet skulle kunna medföra fara för ökad utbredning af smittosamma könssjukdomar»; och torde på grund häraf styrelsens yttrande böra begränsas till nämnda smittofara och den hänsyn, som därtill bör tagas vid en lagstiftning af detta slag.

I fråga om förhindrande af smittas spridning med tillhjälp af så kallade preventiva medel behöfver man tänka endast på de veneriska sjukdomarna och bland dem hufvudsakligen på syfilis och gonorrhé, hvilka genom sina följder kunna blifva ödeläggande för den enskilde och för familjen. Tvenne synpunkter kunna därvid komma under öfvervägande: den ena, förhindrande af sjukdomsämnets öfverförande från individ till individ, den andra, förekommande af befruktning vid köns- umgänge i fall, då kvinnan lider af syfilis i sådant stadium, att den med sannolikhet kan öfvergå på fostret och göra detta sjukt ända från födelsen.

Vidkommande den förra synpunkten lära i de allra flesta fall endast sådana preventivmedel komma i betraktande, som äro beräknade för män. Ehuru användandet af dylika medel alldeles icke förlänar något säkert skydd mot smitta, vill medicinalstyrelsen icke förneka, att det medför

en relativ trygghet vid orent könsumgånge. Men å andra sidan vill det synas styrelsen uppenbart, att ett allmänt och ohöjdt utbudande af slika ting skulle till otukt förleda talrika ynglingar, som eljest af fruktan för smitta skulle därifrån afhållas; och de förleddes antal skulle stiga i samma mån, som känslan för tukt och sedlighet dels förslappades af en propaganda och en upplysningsverksamhet, sådana som man på sista tiden fått bevittna här i hufvudstaden, dels ock efterträddes af den råhet i sinnet, som själfva användandet af de preventiva medlen är ägnadt att alstra. Framför allt vore sexuella utsväfningar i ökad omfång att befara i större städer, å garnisonsorter och annorstädes, där mycken manlig ungdom är hopad.

Då härigenom antalet smittomöjligheter skulle ökas, då, såsom förut sagts och äfven framhållits af Dermatologiska sällskapet i Stockholm uti dess här bifogade flygblad »Om de smittosamma könssjukdomarna», de preventiva medlen icke medföra något säkert skydd mot smitta vid könsumgånge, och då därtill dylika medel lätteligen kunna af den oerfarne, trots gifna anvisningar, anbringas så, att de icke förläna något skydd alls, anser medicinalstyrelsen — ehuru väl några säkra beräkningar icke kunna göras i detta afseende — att vinsten af de preventiva medlens bruk af nämnda anledningar kan neutraliseras, ja, att rent utaf de smittosamma könssjukdomarna kunna vinna ökad spridning.

Från ifrågavarande medels förmåga att skydda mot öfverförande af smittosamma könssjukdomar torde alltså skäl ej kunna hämtas för ett underlåtande af lagstiftningsåtgärder till förhindrande af medlens offentliga utbudande och kringförande till försäljning.

Hvad därefter angår den andra af ofvan angifna synpunkter eller förebyggandet af syfilitiska barns födande till världen, förutsätta åtgärderna i detta syfte, för så vidt de stödja sig på användning af preventiva medel, ett fullt målmedvetet uppsåt, och detta *kan* vara af den art, att det förtjänar respekteras. Men i sådana fall torde väl i regel läkares råd inhämtas, och tillkommer det då läkaren att pröfva och råda efter samvete och den medicinska vetenskapens läror.

Med afseende på lagförslagets formulering vill medicinalstyrelsen endast framhålla vikten af, att denna blifver så tydlig, att ingen tvekan kan uppstå om lärarnas vid de medicinska läroverken rätt att vid sin undervisning beröra äfven frågor om de preventiva medlen.

På grund af det anförda får medicinalstyrelsen uttala den mening, att de så kallade preventiva medlens roll såsom skydd mot

smittosamma könssjukdomar icke är af den betydelse, att hänsynen därtill bör ställa sig hindrande i vägen för stiftande af den lag, som i det till styrelsens utlåtande remitterade förslaget åsyftas.

Stockholm den 4 maj 1910.

Underdånigst:

KLAS LINROTH.

HERM. PETERSSON.

RICHARD STENBECK.

E. SEDERHOLM.

FRED. BISSMARK.

A. E. Bastman.

Bil. B.

Till Konungen.

Genom nådig remiss den 29 april 1910 har den af Eders Kungl. Maj:t tillsatta kommitté för afgifvande af utlåtande och förslag rörande åtgärder för motarbetande af de smittosamma könssjukdomarnas spridning anbefallts att skyndsammast afgifva underdånigt utlåtande öfver ett inom justitiedepartementet utarbetadt förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen; och får kommittén till åtlydnad häraf i underdånighet anföra följande:

Vissa slag af de s. k. preventivmedlen hafva, ehuru stundom opålitliga, visat sig äga värde för förhindrande af smittosamma könssjukdomars öfverförande. Den nu pågående propagandan för dessa medel syftar emellertid till något helt annat och vida mera än till förekommande af sjukdomstillstånd eller förhindrande af sjukliga anlags öfverförande. Den utgör en så uppenbar fara för ungdomens förförelse och måste verka i så hög grad undergräfvande på allmän tukt och sedlighet, att i jämförelse därmed den betydelse, som nämnda medel kunna äga till förebyggande af sjukdomars spridning, får betraktas såsom underordnad. En lagstiftning till stärfjande af denna propaganda anser kommittén därför vara önskvärd.

Tydligt är emellertid, att en sådan lagstiftning erbjuder stora svårigheter. Sålunda torde näppeligen ett lagbud af den nu ifrågasatta lydelsen vara tillfyllest för att i den med förslaget åsyftade omfattningen kunna stärfja nämnda propaganda. Under begreppet »offentligen» torde nämligen icke kunna hänföras hållande af föredrag eller diskussioner inom föreningar och sällskap, hvarigenom kännedom om dessa medels användning lätteligen kan spridas i lika stor utsträckning som medelst offentliga möten. Ej heller skulle en så affattad lagbestämmelse utgöra hinder för försäljare af ifrågavarande föremål att medelst postledes eller på annat sätt till hemmen spridda reklamkort salubjuda dem. Medan den förra synpunkten är beaktad i den norska lagstiftningen, är den senare tillgodosedd i den danska.

Vid affattandet af ett lagbud på detta område är det enligt kommitténs mening angeläget, att därvid icke lägges hinder i vägen för en fullt objektiv, i icke otuktigt syfte lämnad redogörelse för dessa medel, t. ex. i en historisk, nationalekonomisk eller medicinsk framställning vare sig i skrift eller offentligt föredrag. Med hänsyn härtill torde en omredigering af förslaget senare del vara af nöden.

Protokollsutdrag utvisande en ledamots skiljaktiga mening bifogas.

Stockholm den 3 maj 1910.

Å kommitténs vägnar:

Underdånigst:

JOHAN WOLD.

Carl Malmroth.

Bil. C.

Utdrag af protokoll, hållet vid reglementeringskommitténs sammanträde den 3 maj 1910 kl. 7 e. m.

Närvarande: samtliga herrar kommitterade.

§ 1.

Fortsattes behandlingen af det under § 1 i protokollet för den 1 innevarande månad antecknade ärende angående förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen; och beslöt kommitténs flesta ledamöter, med hvilka herr J. E. Johansson förklarade sig i hufvudsak instämna, att afgifva följande underdåniga utlåtande.

»Vissa — — — — — nöden».

Från beslutet var herr O. M. Westerberg skiljaktig och anförde:

»I allt väsentligt instämmande i ofvanstående, anser jag likväl, att motverkandet af de s. k. preventiv-medlens missbruk ej kan på annat sätt effektivt och inom vederbörliga gränser genomföras, än att de inrangeras bland varor, som endast vid apotek och mot legitimerad läkares recept kunna erhållas.

Jag hemställer med anledning häraf, att en bestämmelse härom kommer till stånd, hvilken bestämmelse inom rimlighetens gränser torde komma att utgöra ett skydd såväl för den af vetenskapsman meddelade undervisningen som ock för den legitimerade läkares ordination af dylika skyddsmedel.»

Som ofvan.

In fidem
Carl Malmroth.

*Protokoll, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd
onsdagen den 18 maj 1910.*

Närvarande:

Justitieråden QUENSEL,
friherre MARKS VON WÜRTEMBERG,
PETRÉN,
Regeringsrådet WALL.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 6 maj 1910, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle, för det ändamål § 87 regeringsformen omförmåler, inhämtas öfver ett inom justitiedepartementet upprättadt förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Förslaget, som finnes bilagdt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits af t. f. byråchefen för lagärenden Einar Bergelmer; och blef detsamma nu företaget till slutlig behandling.

Justitieråden friherre *Marks von Württemberg* och *Petrén* samt regeringsrådet *Wall* förenade sig om följande yttrande:

Den propaganda för s. k. preventivmedel, som under senaste tiden förekommit här i landet, har från ett visst håll bedrifvits under sådana former, att den otvifvelaktigt medfört stor fara för ungdomens sedliga förvildning. Inför stora skaror af män eller kvinnor hafva i fråga om dessa medel hållits föredrag, i hvilka det ömtåliga ämnet behandlats på ett sätt, som varit i hög grad anstötligt och ägnadt att hos de mindre kritiska åhörarne utbreda en lättsinnig och ansvarslös åskådning i fråga om de för individerna såväl som för samhället betydelsefulla sexuella problemen och därmed sammanhängande ämnen.

Det är under dylika omständigheter förklarligt, om hos mången väckts tankar på ett ingripande från lagstiftningens sida i syfte att

stäfja eller förhindra nämnda propaganda, och om dessa tankar tagit form i ett förslag, sådant som det nu föreliggande.

Innan en lagstiftningsåtgärd af ifrågavarande art kommer till stånd, bör emellertid noga tillses, såväl huruvida den är ägnad att leda till det åsyftade målet, som ock huruvida den icke tilläfsventyrs är förenad med vådor och olägenheter, hvilka mer än uppväga de fördelar man tror sig uppnå. En undersökning häraf är desto mera angelägen, som förslaget tillkommit i anledning af ett individuellt, nyss inträffadt fall och under det omedelbara intrycket af den stämning det framkallat.

Förslagets viktigaste bestämmelse är den, som riktar sig mot offentliga, i tal och skrift förekommande yttranden, hvilka åsyfta förledande till bruk af preventiva medel eller innefatta meddelande af anvisning i fråga om deras begagnande.

Medan enligt gällande lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen sådana yttranden kunna straffas allenast i händelse de sära tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därpå kommer, skola de, enligt hvad i förslaget uttalas, beläggas med straff äfven när de ej kunna anses i nyssnämnda mening sårande för tukt och sedlighet.

Härvid är dock att märka, hurusom den föreslagna bestämmelsen icke skulle kunna erhålla tillämpning å yttranden i tryckt skrift. I afseende å dessa måste nämligen tills vidare tillämpas tryckfrihetsförordningens bestämmelser, enligt hvilka för straffbarhet erfordras, att tukt och sedlighet sårats. Det torde visserligen få antagas vara åsyftadt, att tryckfrihetsförordningen framdeles skulle uti ifrågavarande hänseende bringas till öfverensstämmelse med den nu föreslagna lydelsen af 18 kap. 13 § strafflagen; men äfven om en dylik grundlagsändring skulle efter någon tid komma till stånd, måste det betraktas såsom i viss mån oegentligt och menligt för lagens helgd, att under mellantiden yttranden af här förutsatta art ansåges tillåtna där de spredes i tryck, men straffades när de förekomme i muntlig framställning.

Långt viktigare äro emellertid de principiella betänkligheter, som låta sig anföra mot att öfver hufvud belägga med straff sådana framställningar rörande preventivmedel, som icke i strafflagens mening sära tukt och sedlighet. Det borde knappt behöfva framhållas, att spörsmålet härom ingalunda sammanfaller med frågan om dessa medels skadlighet ur samhällets synpunkt. Det betraktas i vår tid icke såsom en statens sak att undertrycka hvarje mening, hvares spridande anses stå i strid med samhällets bästa. Historiens lärdomar hafva tillräckligt ådagalagt de sorgliga konsekvenserna af en sådan uppfattning rörande samhällsmaktens uppgift. I hvarje tidehvarf, men framför allt i en

brytningstid sådan som den nuvarande, måste det inträffa, att uppfattningen om hvad som länder till enskildt och allmänt väl till den grad skiftar, att meningar, som omfattas af vissa samhällsmedlemmar eller samhällsgrupper, af andra betraktas såsom i högsta grad fördärfliga. Skulle dessa meningar taga sig uttryck i handlingar, som staten ansett sig kunna och böra i lag förbjuda, eller i uppeggande till dylika handlingar, måste samhället, så vida det skall fylla sin uppgift att upprätthålla rättstillståndet, inskrida med straff eller andra tvångsmedel. Men i öfrigt bör enligt nutida, på dyrköpt erfarenhet grundad uppfattning staten i det längsta möjliga afhålla sig från ingripande mot den, som på ett till formen oantastligt sätt vill verka för sina meningars spridande eller genomförande. Från en dylik utgångspunkt kan det icke vara riktigt att genom straffbud söka fullständigt utesluta preventivmedlen från den offentliga diskussionens område. Enhvar, som i någon mån sysselsatt sig med de nationalekonomiska befolkningsspörsmålen och därmed sammanhängande sociala frågor, vet, att spörsmålet om önskvärdheten af folkökning ingalunda hör till de samhällsproblem, som en gång för alla vunnit en enkel, oemotsäglig lösning; och skulle han hafva bildat sig en än så bestämd mening rörande de ekonomiska, sociala eller politiska vådorna af nativitetens afsiktliga begränsande, så vore därifrån ett stort och måhända ödesdigert steg till den ståndpunkten, att hvarje offentligt uttalande till förmån för preventivmedel borde förbjudas och straffas.

Ett sådant undertryckande ifrågasättes näppeligen i afseende å andra läror, som stå i skarp motsats med de bestämmandes uppfattning om det allmänna bästa. Den, som t. ex. anser ett fullständigt förverkligande af socialismens principer innebära en olycka för samhället och mänskligheten, finner det ej gärna möjligt eller önskvärdt att med tvångsmedel inskrida mot de socialistiska lärornas förkunnande, ehuru det måste vara honom klart, att deras allmänna spridande kan medföra stor fara för det samhälle, som hans öfvertygelse bjuder honom att försvara. Den, som i religionen eller dess bestående former ser ett oundgängligt villkor för samhällets och dess medlemmars andliga hälsa och välfärd, eller som i hvarje fall bekymras öfver den andliga och sedliga rotlöshet, hvartill ett hastigt och hänsynslöst undanträngande af den häfdvunna religiösa uppfattningen kan gifva upphof, lär knappast tänka sig möjligheten af något lagens inskridande mot den, som, utan att göra sig skyldig till gäckeri eller smädelse, angriper religionen eller vissa tros läror. Och den, som tror ett fullständigt rusdrycksförbud vara nödvändigt för folkets räddande från undergång, lär väl ej sträcka

sina önsknings-
ytrring rörande olägenheter, som det ansåges medföra, skulle förbjudas och straffas.

Det erkännande af yttrandefriheten, hvartill samhället sålunda nått fram, hämtar sitt berättigande ur flere särskilda förhållanden. Viktigare än något annat är måhända det faktum, att ett genomförande af grundsatsen om samhällets befogenhet och plikt att söka undertrycka villomeningar visat sig i många fall leda till de mest beklagansvärda misstag. Till den nuvarande samhällsordningens förtjänster torde det böra räknas, att den, i känslan af att de fördelar, yttrandefriheten ur nämnda och andra synpunkter medför, öfverväga olägenheterna, vetat att i det stora hela hålla yttranderätten i helgd, äfven när såsom i förevarande fall frestelse till dess inskränkande legat nära till hands. Andra samhällsformer kunna måhända medföra ett återfall i forna tiders tvång; men att för närvarande inskränka möjligheten af det meningsutbyte, som ledes af allvarliga bevekelsegrunder, synes ej utan tvingande skäl kunna förordas.

Att vidare ingå på hithörande principspörsmål kan nu ej ifrågakomma. Dock torde det vara på sin plats att här framhålla, hurusom i våra dagars samhälle lagens helgd lätt kan komma att lida, om lagstiftningen börjar anlitas för undertryckande af meningar, som ej innefatta kränkning af någons rätt eller uppeggande till otillåtna handlingar eller till ett tygellöst lefnadssätt men likväl af flertalet anses samhällsfarliga. Redan ett första steg på denna väg kan ur nämnda synpunkt vara betänkligt, och skulle det, såsom lätt kan befaras, komma att följas af andra försök att låta lagens maktspråk träda i stället för upplysning och andlig fostran, är det fara värdt, att lagens auktoritet, som i våra dagar behöfver i högsta möjliga grad upprätthållas, komme att väsentligen försvagas.

Måhända ville man mot det nu anförda invända, att, när det gäller frågan om yttrandefrihetens gränser, de sexuella spörsmålen intaga en särställning, som påkallar mera vidtgående begränsning af yttranderätten än på andra områden bör ifrågakomma. Sant är, att när gällande strafflag likasom främmande lagar med straff belägger uttalanden, som sära tukt och sedlighet och kunna leda till andras förförelse, detta innebär, att äfven ett i och för sig icke osedligt uttalande kan blifva straffbart med hänsyn till de förhållanden, hvarunder det framförts. Att sålunda bestraffa en framställning af de preventiva medlen, hvilken, ehuru möjligen fri från otuktigt syfte, dock med hänsyn till de omständigheter, hvarunder den förekommit, är att anse såsom sårande för tukt och sedlighet, lärer ej heller kunna utgöra något obehörigt ingrepp

i yttranderätten. Men en annan sak är att af hänsyn till den allmänna sedligheten förbjuda äfven en taktfull, allvarlig och tydlig från hvarje otuktigt syfte fri framställning rörande lämpligheten af preventivmedels användande under vissa omständigheter. Den fara för utbredande af osedlighet eller för nativitetens aftagande, som kan vara förenad äfven med en sådan framställning, må — om den ock från en del håll öfverdrifves — dock ej förnekas eller underskattas. Men den hör till de vådor, som ej lämpligen kunna på lagstiftningens väg förekommas, utan för hvilkas motverkande andra medel böra tagas i anspråk.

För att bedöma lämpligheten af ett absolut förbud mot preventivmedlens offentliga förordande eller beskrifvande är det af nöden att göra sig redo för alla de konsekvenser ett dylikt förbud medför. Dessa hafva i viss mån påpekats i de utlåtanden, som redan afgifvits öfver förslaget. I medicinalstyrelsens utlåtande har ur medicinsk synpunkt erinrats, att fall förekomma, där användandet af preventivmedel sker i ett syfte, som förtjänar respekteras, samt att inskränkning ej borde göras i de vid medicinska läroverk anställda lärarnes rätt att vid sin undervisning beröra äfven frågor om de preventiva medlen. Och i ett annat utlåtande har framhållits angelägenheten af att hinder icke läggas i vägen för en fullt objektiv, i icke otuktigt syfte lämnad redogörelse för dessa medel, t. ex. i en historisk, nationalekonomisk eller medicinsk framställning, vare sig i skrift eller offentligt föredrag. Befogenheten af dessa erinringar synes ovedersäglig. Hvad beträffar det af medicinalstyrelsen tillstyrkta förbehållet förefaller emellertid uppenbart, att om det skall vara tillätet att vid den officiella medicinska undervisningen beröra frågor om de preventiva medlen, det icke rimligen kan förbjudas att i litteraturen behandla dessa frågor ur medicinsk synpunkt. Och skulle, såsom i det senare af nämnda utlåtanden med fog påpekats, det för uppnående af syftet med den ifrågasatta lagstiftningen vara af nöden, att densamma utsträcktes att gälla äfven föredrag och diskussioner inom slutna sällskap och föreningar, måste det förefalla stötande, om härvid ej skulle göras undantag åtminstone för läkarsällskap och andra medicinska föreningar. Vill man från den tillämnade straffbestämmelsen göra undantag för historiska, nationalekonomiska eller därmed jämförliga framställningar, är det svårt att tänka sig någon annan begränsning af undantaget än den, helt visst ganska sväfvande, att framställning, som ej skedde i otuktigt syfte eller eljest på grund af omständigheterna kunde anses sårande för tukt och sedlighet, icke skulle drabbas af bestämmelsen. Med en dylik begränsning skulle emellertid det nya stadgandet knappast komma att inrymma andra fall än som enligt lagens nuvarande lydelse kunna bestraffas.

Till hvad nu blifvit yttradt i fråga om förbud mot preventivmedlens offentliga förordande eller beskrifvande må läggas, att man i allmänhet ej heller i främmande länder tilltrott sig att principiellt förbjuda dessa medels behandlande i tal eller skrift. Strafflagarnas bestämmelser mot råa och anstötliga yttranden torde i de flesta länder bereda möjlighet att åtkomma framställningar af uppenbart otuktig beskaffenhet, och framställning, som öppet eller förtäckt innefattar affärsmässig reklam för vissa slags varor af hithörande art, drabbas i en del länder af speciella ansvarsbestämmelser. Längre synes man i allmänhet, åtminstone hittills, ej hafva ansett sig böra gå. Såvidt nu kunnat utrönas har — om man bortser från ett enstaka engelskt rättsfall — endast i ett land, nämligen Norge, staten lagt hinder i vägen för möjligheten att öfver hufvud offentligen behandla frågan om preventivmedel. I Norges nu gällande strafflag likasom dessförinnan i en lag af år 1891 har upptagits ett ovillkorligt förbud mot offentliga framställningar rörande preventivmedlen. Men den omständigheten, att sålunda i ett främmande land ett dylikt förbud sedan någon tid förekommit, synes ej vara tillfyllest att vederlägga de betänkligheter, som i det föregående gjorts gällande mot införande i vårt land af ett liknande förbud. Särskildt bör framhållas, att under de öfverläggningar, som i Norge föregått bestämmelsens införande, uttalats, att densamma trots sin generella omfattning ej behöfde eller borde föranleda åtalande af vetenskapliga framställningar rörande preventivmedlen. Dylika uttalanden hafva sin grund i en uppfattning af den offentliga åtalsplikten, som gör sig gällande i Norge såväl som i flera andra länder, men som är främmande för vår lagstiftning och rättsåskådning.

Med hänsyn till hvad i det föregående blifvit anfördt kan det här åsyftade förbudet mot offentliga yttranden rörande preventivmedel icke tillstyrkas. Åtminstone torde, innan ett sådant förbud meddelas, böra tillses, i hvad mån gällande lagstiftning medför skydd emot yttranden, som lämpligen kunna straffas.

Utöfver nämnda förbud innefattar det remitterade förslaget stadgande om straff för den, som offentligen utställer eller förevisar eller genom offentligt tillkännagifvande till salu utbjuder eller själf eller genom annan till försäljning kringför preventiva medel.

Hvad vidkommer offentligt utställande eller förevisande af dessa medel, torde ett sådant förfarande i alla de fall, då skada däraf kan föranledas, vara straffbart redan enligt gällande lag. Den föreslagna bestämmelsen i detta hänseende synes därför vara öfverflödig.

Beträffande åter förbudet mot ifrågakomma medels utbudande till salu genom offentligt tillkännagifvande torde ur sedlighetens och den offentliga anständighetens synpunkt kunna till stöd för detsamma anföras starka skäl, hvilka måhända öfverväga de invändningar, som från andra synpunkter kunna framställas däremot. Skall förbudet blifva af någon större praktisk betydelse, torde det emellertid vara nödigt, att detsamma utsträckes att afse jämväl försändande till allmänheten genom posten eller annorledes af priskurauter och annat, hvarigenom preventivmedel salubjudas. Därjämte erfordras uppenbarligen, att tryckfrihetsförordningen ändras. I annan händelse kommer straffbestämmelsen att gälla allenast i fråga om skrifna tillkännagifvanden uti ifrågavarande syfte, under det att de tryckta lämnas straffria. En dylik anordning synes vara så stötande, att det knappast torde böra ifrågakomma att vidtaga ändring i strafflagen i detta hänseende, förr än motsvarande ändring i tryckfrihetsförordningen kan genomföras.

Mot det ifrågasatta förbudet rörande kringförande till försäljning af de nämnda medlen torde icke något vara att erinra, men tvifvelaktigt synes vara, huruvida detta förbud är af den betydelse, att en ändring i strafflagen bör vidtagas enbart för genomförandet däraf.

Bestämmelserna i det föreslagna nya momentet i paragrafen angifvas röra icke allenast preventiva medel utan äfven föremål, som äro afsedda för otuktigt bruk. Såvidt angår de med sistnämnda uttryck åsyftade föremål lära emellertid bestämmelserna vara utan nämnvärd betydelse. Ut i de i momentet angifna fall torde nämligen, då fråga är om sådana föremål, gärningen i regel vara straffbar redan enligt gällande lag.

Det remitterade förslaget innebär slutligen en höjning af paragrafens straffmaximum. Att brott, som falla under denna paragraf, kunna antaga sådana former, att de förtjäna högre straff än hvad lagen nu medgifver, är måhända riktigt. Men äfven härvidlag kan ifrågasättas, huruvida, för den händelse de tilltänkta förändringarna i paragrafen i öfrigt icke blifva genomförda, tillräckliga skäl finnas att för närvarande göra ändring i straffskalan. Skall emellertid sådan ändring ske, torde, till undvikande af mindre väl afpassad straffmätning, den nuvarande straffskalan böra bibehållas som den normala och det högre straffnåttet blifva tillämpligt allenast då synnerligen försvårade omständigheter föreligga.

Justitierådet *Quensel* anförde:

Å ena sidan synes, såsom medicinalstyrelsen framhållit, förslaget allt för vidtgående därutinnan, att detsamma lägger hinder i vägen för

att i den medicinska undervisningen frågan om de preventiva medlen offentligen behandlas.

Å andra sidan synes, såsom den i ärendet hörda kommitté anmärkt, förslaget icke tillräckligt effektivt. Om någon söker förleda till användande af föremål, hvarom fråga är, eller meddelar anvisning om sättet för deras användande, drabbas han nämligen af straff, endast om hans åtgärder vidtagits offentligen. Samma åtgärder torde emellertid vara lika ägnade att väcka betänkligheter, om de äga rum inom andra slutna sällskap eller föreningar än läkaresällskap eller medicinska föreningar.

Hvad ofvannämnda kommitté påpekat i fråga om utbudande till försäljning medelst kringända reklamer synes likaledes värdt beaktande. Då tryckta meddelanden ej lära kunnas träffas af föreliggande lagstiftning, skulle väl upptagande däri af ett straffbud, som afsåge kringända reklamer, för närvarande komma att sakna större betydelse. Men då det är att förutse, att förslaget, därest det antages, snarast möjligt efterföljes af ändringar i tryckfrihetsförordningen, torde det vara af vikt, att strafflagen så affattas, att dess bestämmelser komma att motsvara dem, hvilkas införande i tryckfrihetsförordningen kan anses önskvärdt.

Jag tillstyrker alltså, att förslaget måtte omarbetas i nu angifna hänseenden.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott fredagen den 20 maj 1910.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,

Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Petersson anmälde lagrådets genom utdrag af protokollet öfver justitiedepartementsärenden den 6 i denna månad inhämtade utlåtande öfver upprättadt förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen.

Efter att hafva redogjort för utlåtandets innehåll anförde departementschefen:

»Förslagets viktigaste bestämmelse — förbudet mot offentligt förelående till preventivmedels användande eller offentligt lämnade anvisningar om sättet för sådana medels användande — har af lagrådets flesta ledamöter afstyrkts hufvudsakligen på den grund, att ett dylikt förbud skulle göra intrång på den yttrandefrihet, som bör vara medborgarnas rättighet. Ifrågavarande ledamöter af lagrådet medgifva, att bestraffande af en framställning af de preventiva medlen, hvilken är

sårande för tukt och sedlighet, ej utgör något obehörigt ingrepp i yttranderätten, men de finna en från hvarje otuktigt syfte fri framställning rörande lämpligheten af att preventivmedel under vissa omständigheter användas icke böra på grund af vådan för den allmänna sedligheten drabbas af förbud.

Denna uppfattning kan jag ej dela. Att en framställning af det senare slaget, huru fri från omoraliska motiv den än må vara, kan vara i hög grad ägnad att förvilla de sedliga begreppen på det sexuella området, lärer ej kunna förnekas, och den sociala fara, som därigenom uppstår, är af sådan art, att hela folkets såväl andliga som fysiska hälsa allvarligt äfventyras. I fråga om de högeligen samhällsvådliga verkningar, som följa af folkets tillbakagång i sexuell moral, tala historiens lärdomar ett alltför tydligt språk. Behjärtar man detta, kan jag för min del ej med hänsyn till yttrandefriheten finna den fordran å de enskilda medborgarna oberättigad, att de afhålla sig från uttalanden i tal eller skrift, hvilka, om än icke tillkomna i osedligt syfte, dock bland allmänheten sprida det fördärf, som för nationens bestånd är kanske det allra farligaste.

Att icke hvarje offentlig framställning rörande de preventiva medlen bör förbjudas, kan jag dock medgifva. I den offentliga undervisningen vid de medicinska läroverken böra hithörande frågor fortfarande få behandlas; och äfven för andra fall är måhända, såsom i afgifna utlåtanden öfver förslaget blifvit framhållet, ett ovillkorligt förbud ej alltid på sin plats. För att förebygga, att förbudet komme att drabba hvad jag skulle vilja benämna fullt legitima framställningar i ämnet, har jag tänkt mig bestämmelsens affattning lämpligen kunna ändras därhän, att framställningar af ifrågavarande slag blefve underkastade förbud endast om de skedde »under sådana förhållanden, att allmän fara för andras förförelse däraf kommer».

Vidtages sådan ändring i förslaget, synes mig de af lagrådets flesta ledamöter anförda principiella betänkligheter mot förslaget i förevarande del icke vidare kunna tillmätas den betydelse, att förslaget på grund däraf bör förfalla.

Beträffande de öfriga föreskrifterna i förslaget hafva ej heller de blifvit af lagrådets flesta ledamöter tillstyrkta. Genom dessa bestämmelser skulle dock, i den mån genom lagstiftning lämpligen kan ske, en damm sättas för den smutsiga trafik, som i vinningslystet syfte drifves med utbudande till allmänheten af preventiva medel och som icke kan med nuvaraude lagstiftning åtkommas. Att dylika medels salubjudande genom offentliga meddelanden och deras kringförande till för-

säljning för närvarande i allmänhet icke är straffbart, erkännes i det yttrande, lagrådets flesta ledamöter afgifvit, och dylika åtgärder innefatta obestriddigen ett det allra kraftigaste handtag till sedeslöshetens befrämjande. Hvad i yttrandet anföres mot en lagstiftning till stälfjande af nämnda trafik har icke öfvertygat mig om vare sig obehöfligheten eller kraftlösheten af de härutinnan ifrågasatta bestämmelser. Jag vidhåller därför min åsikt om deras önskvärdhet. I anledning af gjord erinran torde emellertid sådan ändring i förslaget böra vidtagas, att med tydlighet må framgå, att jämväl utbudande till försäljning af preventivmedel genom kringstända reklamer skall vara underkastadt straff.

Sant är, såsom i lagrådets yttrande anmärkes, att formerna för vår lagstiftning äro sådana, att bestämmelser i förevarande syfte nu icke kunna införas i tryckfrihetsförordningen, men icke är detta något skäl för att underlåta de åtgärder mot den hotande samhällsfaran, som redan nu kunna vidtagas genom ändringar i strafflagen. Enahanda förfarande, som nu ifrågasättes, har ock i liknande fall förut tillämpats.

Såsom en gifven vinst af den ifrågasatta lagändringen skulle jag äfven vilja beteckna, att därigenom vunnes ett klart och otvetydigt lagbud i ifrågavarande hänseende. Gällande lag torde knappast kunna i sådant afseende anses fullt tillfredsställande, och senaste tidens erfarenhet har ådagalagt önskvärdheten af lagstadganden, som äro begripliga äfven för dem, hvilka vilja i dessa frågor tangera det tillåtnas yttersta gränser.»

Departementschefen uppläste härefter ett i enlighet med hvad han sålunda yttrat omarbetadt förslag till lag om ändrad lydelse af 18 kap. 13 § strafflagen samt hemställde, att detta förslag måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom nådig proposition föreläggas Riksdagen till antagande.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställen täcktes Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall; och skulle till Riksdagen aflåtas nådig proposition af den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet
Israel Myrberg.